

Отже, здійснений кримінологічний аналіз пенітенціарної злочинності в Україні за 1991-2019 рр. дозволяє зробити висновок про те, що ефективність діяльності органів та установ виконання покарань по запобіганню вчиненню нових злочинів засудженими у ході відбування покарань у виді позбавлення волі та обмеження волі є вкрай низькою, про що свідчать кількісно-якісні показники за вказаний період. Особливо наочним прикладом у зв'язку з цим є коефіцієнт злочинності (рівень вчинених злочинів у розрахунку на 1 тис. засуджених, який з 1991 по 2019 роки не тільки не знизився, але й виріс з 3,9 випадків у 1991 р. до 4,91 випадків, навіть при скороченні кількості засуджених більше, як у 5 разів (із 156 тис. у 1991 [3, с. 1] до 48,9 тис. у 2016 р. [6, с. 1-2]).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корупційні та інші злочини, що вчиняються у сфері виконання покарань: кримінологічна характеристика та запобігання : навч. посібник / за ред. д. ю. н., проф. О. Г. Колба. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. 444 с.
2. Кримінологія : підручник / В. В. Голина, Б. М. Головін, М. Ю. Валуйська та ін.; за ред. В. В. Голини, Б. М. Головіна. Харків: Право, 2014. 440 с.
3. Некоторые показатели деятельности учреждений уголовно-исполнительной системы МВД Украины в 1991 году. Информ. бюллетень. Киев: ГУИН МВД Украины, 1992. 28 с.
4. Оперативно-службова і виробничо-господарська діяльність органів і установ виконання покарань України у 1997 році: Інформ. бюлетень. Київ : ГУВП МВС України, 1998. № 20. 113 с.
5. Оперативно-службова і виробничо-господарська діяльність органів і установ виконання покарань України у 1998 році: Інформ. бюлетень. Київ : ДДУ ПВП, 1999. № 2. 83 с.
6. Про стан правопорядку, ізоляції та нагляду, діяльність підрозділів охорони, пожежної безпеки та воєнізованих формувань Державної кримінально-виконавчої служби України у 2016 році: Інформ. бюлетень. Київ: Департамент ДКВС Міністерства юстиції України, 2017. 34 с.

О. В. Зеленох

асистент кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

І. О. Безугла

студентка групи ПВ-35
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

ПРАВО НА СВОБОДУ СВІТОГЛЯДУ ТА ВІРОСПОВІДАННЯ

Із розвитком та розбудовою правової держави, неабиякі зміни відбулися у духовному житті народу. Вони зумовили виникнення нових відносин у державно-церковній сфері, яка отримала законодавче закріплення і реалізацію такого права, як свобода світогляду та віросповідання. На сучасному етапі, дане право знаходиться в центрі уваги вітчизняних та зарубіжних науковців, які детально досліджують захист цих прав та свобод людини і громадянина в умовах формування правової держави.

Право на свободу світогляду та віросповідання належить до основоположних природних прав людини, оскільки воно виступає необхідною складовою свободи особистого самовизначення. Дане право знаходить своє юридичне закріплення у Конституції України, Законах України, міжнародних нормативно-правових актах, у Рішеннях Конституційного Суду України, та в інших законодавчих джерелах.

Одним із проявів права на свободу світогляду є свобода віросповідання так, у ст. 35 Конституції України передбачено, що кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати жодної, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність [1].

У Конституції України зазначено, що церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова. Це дає практичну можливість для мирного співіснування всіх українських церков і релігійних організацій.

Конституційний Суд України вважає, що право на свободу світогляду і віросповідання разом з іншими фундаментальними правами і свободами є основою створення та функціонування демократичного суспільства. Всебічне утвердження і забезпечення цих прав і свобод – головний обов'язок України як демократичної, правової держави [7].

Право на свободу віросповідання в Україні регулюється Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 р. № 987-ХІІ. Цей закон передбачає, що кожному громадянину в Україні гарантується право на свободу совісті. Це право включає свободу мати, приймати і змінювати релігію або переконання за своїм вибором і свободу одноособово чи разом з іншими сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої [5].

Аналізуючи законодавчу базу можна зустріти ототожнення понять свободи совісті та свободи віросповідання.

На думку М. О. Кривича, свобода совісті – це атрибут особистості, її право бути самою собою, бути автором як свого самовизначення, так і самоствердження [2, с. 30].

Дністрянський С.С. під поняттям свобода совісті розуміє одне із найважливіших суб'єктивних прав людини. Реалізація громадянами свого конституційного права на свободу совісті не може нікого обмежувати у здійсненні своїх особистих чи інших прав, так само як і звільняти від виконання громадянських обов'язків [8, с. 183].

Щодо віросповідання, то на думку П. М. Рабіновича, свобода віросповідання є можливістю вільного вибору об'єкта віри, який не можна попередньо обмежувати формальними властивостями, рамками [6, с. 179].

Свобода віросповідання включає в себе такі елементи: право сповідувати віровчення тієї чи іншої релігії, право відправляти релігійний культ та право утворювати релігійну організацію чи входити до утвореної раніше (але при цьому слід зазначити, що релігійна організація має право з певних причин відмовити людині у відправленні релігійного культу та «членстві», також вона встановлює правила входження до її ієрархічної системи) [4, с. 26].

Проаналізувавши вищевикладене, необхідно зазначити, що поняття «свобода совісті» ширше за змістом ніж поняття «свобода віросповідання». Свобода совісті охоплює всю етику та цінності, які береже людина, чи то релігійний характер, чи ні. Тобто це вільне самовизначення особи у сфері духовного життя, вираження її релігійних чи атеїстичних поглядів. Свобода віросповідання, в свою чергу – це невід'ємне право людини, можливість самостійно вирішувати питання які стосуються релігійних поглядів.

Таким чином, реалізуючи своє право на свободу світогляду і віросповідання, громадяни мають право вільно сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати взагалі ніякої. Визнання цього права надає людині захист від застосування примусу щодо прийняття релігії або переконання на свій вибір.

Для захисту прав і свобод людини і громадянина, забезпечення нормального функціонування демократичного суспільства, органів державної влади та органів місцевого самоврядування у законах України допускається встановлення відповідних обмежень щодо здійснення релігійної діяльності, у тому числі у публічному місці. У разі проведення мирного зібрання релігійного характеру у публічному місці до його організаторів та учасників можуть бути застосовані обмеження, визначені у ч. 2 ст. 39 Конституції України [7].

Щодо гарантій забезпечення права на свободу совісті та віросповідання то для цього існує судовий контроль. Органи судової влади не лише контролюють дотримання основних прав і свобод людини, а й здійснюють нагляд за дотриманням законодавства.

Для захисту реалізації права людини та громадянина на свободу сповідувати релігію або мати релігійні переконання, законодавством передбачено кримінальну відповідальність за порушення рівноправності громадян залежно від ставлення до релігії (ст. 161 КК України), за пошкодження релігійних споруд чи культових будинків (ст. 178 КК України), за перешкоджання здійсненню релігійного обряду (ст. 180 КК України). Зокрема Кримінальний Кодекс України регулює ще цілу низку злочинів, які посягають на реалізацію людиною свого права на свободу світогляду та віросповідання [3].

Отже, в умовах формування правової держави, все більше людей змінюють свій світогляд і бачення щодо питання релігійності. Питання свободи совісті, свободи віросповідання, завжди

залишатиметься рішенням кожного особисто, незважаючи на серйозні розбіжності серед людей. В сучасній Україні, право свободи світогляду та віросповідання вважається одним із основних конституційних прав людини та громадянина. Це право закріплено в Конституції України, Законі України «Про свободу совісті та релігійні організації» та в інших нормативно-правових актах, які забезпечують реалізацію та сприяють розвитку свободи світогляду і віросповідання, гарантують захист прав віруючих та релігійних організацій і таким чином перешкоджають виникненню конфліктів, що мають пряме відношення до питань релігії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кривич М.О. Правові гарантії свободи совісті в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 402: Правознавство. Чернівці, 2007. С. 30-36.
3. Кримінальний кодекс України від 05. квітня 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради*. 2001. № 25-26. Ст.131.
4. Мінка П. П. Теоретико-правова природа поняття «свобода совісті». *Право і суспільство*. 2009. № 3. С. 23-28.
5. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 № 987-XII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12> (дата звернення 25.04.2020 р.)
6. Рабінович П. М. Право людини на свободу віровизнання та проблеми його державного забезпечення. *Свобода віровизнання. Церква і держава в Україні*: Матер. міжнар. наук. конф. К., 1996. С. 179-183.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини п'ятої статті 21 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (справа про завчасне сповіщення про проведення публічних богослужінь, релігійних обрядів, церемоній та процесій) від 8 вересня 2016 року № 6-рп/2016. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-16> (дата звернення 25.04.2020 р.)
8. Савчак А.В. Конституційні права і свободи людини в поглядах Станіслава Дністрянського. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2004. № 39. С. 181-186.

О.В.Зеленюх

асистент кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

П.П. Варвашевич

студент 4 курсу
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

ДОТРИМАННЯ ПРАВА НА ПРИВАТНІСТЬ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Нормами міжнародних договорів встановлюється заборона втручання органів державної влади у приватне життя та спілкування осіб. Так, ст. 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод гарантує кожному право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції та встановлює заборону для органів державної влади на таке втручання окрім випадків, які зумовлені забезпеченням національної та громадської безпеки, економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Дотримання права особи на повагу до приватного та сімейного життя гарантується кожному також і Конституцією України. Відповідно до ст. 31 Конституції України «кожному гарантується